

Alte Drucke

Liber Quartus Psalmorum, In Quo Grande illud de Redemptione totius Adami, rerumque omnium ejus gratiâ Restitutione, Mysterium, hactenus Mundo ...

Serrurier, Pierre

Amsterodami, 1668

Psalm.CIV.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:hbz:ha33-1-173812

perditionis conclusa fuerit, maximè huic Benedictioni apta meritò censetur.

In sequenti Psalmo continuatio quidem Laudis & benedictionis quædam est; Sed non tam respectu beneficiorum quibus Anima in se fuit affecta; verùm respectu restitutionis quæ in toto Terrarum Orbe in communi conspicietur.

P S A L M. CIV.

IN QUO

Anima ex omnibus angustiis erepta, & ad novam vitam renovata, de Statu quoque Mundi universi, in hominis gratiam renovato, tanquam de NOVA CREATIONE Deum laudat:

estque desinentium in יהוה הללויה *Primus*: Non enim universalis hæc omnium in laudes Dei Symphonia locum habet, antequam Omnis CREATURA (hoc est universus Mundi status) restituta fuerit.

1. **E**uge Anima, ærumnis feliciter eruta cunctis,
Da Laudem JOVÆ, vota que redde tua.
Mi Deus, ô quantâ nunc Majestate refulges!
Quàm tua jam Mundo gloria conspicua est!
2. Non ultra in tenebris latitas, Cælique recessu,
Sed claro indutus Lumine ubique nites.
Nunc Cælos aperis, nobisque ut junctior adsis,
Æthereas sedem jam tibi ponis aquas.
3. Nubibus incedis splendentibus, & super alas
Ventorum Mundo conspicuus veheris.
4. Quamvis tunc Cælo inferior, nihilo minus omnes
Cælicolæ imperio stantque caduntque tuo.
Quandocunque jubes sunt instar Flaminis, & si
Iusseris, in Flammas se tibi conjicient.

I. OPUS
Dñi renovatæ.
FIAT LUX.

5. *Ex quo Tu nobis præsens ; jam firmior extat
Immotisque Orbis Machina stat pedibus.
Et stabit semper, nec deinceps amplius illam,
Ullo submergent æquora Diluvio.
Hactenus in multis Mundi regionibus æquor
Obruerat Terram fluctibus usque suis ;*
6. *Nec non & Montes, quorum alta cacumina, mole
Pressa sub æquorea, delituere diu :*
7. *At nunc Te viso, Tequ' objurgante, recedunt
Ocyus, & redeunt in loca quæque sua.*
8. *Hinc video efferri Montes, descendere Valles,
Et præscam Terræ restitui faciem.*
9. *Et Pelago video metam signarier, ultra
Quam deinceps nullæ transgredientur aquæ
Utque Maris removes fluctus à vallibus imis,
Æquæ ac à Montis vertice, ne noceant :*
10. *Sic mittis Fontes, largo qui flumine valles
Irrorent, nec non montibus in mediis,
Ut profint, reddantqu' Orbi sua sæcula præscæ,
Quæ tandem terris omnia læta dabunt.*
11. *His etenim pecudem potas, his frugibus agri,*
12. *Et volucris dulces gratificaris aquas :*
13. *Nec non & celso pluviam demittis Olympo
Vi Superum plenam, seminibusque gravem :*
14. *Quæ ditetur Ager, pecori sua pascua præbens ;
Ast Homini frugum cunctigenas species ;*
15. *Præcipue Vinum, quod cordi gaudia confert,
Et splendere facit lætitiæ faciem ;
Nec non & Panem, qui fulcit robore cordæ,
Et vires reparat restituitque novas.*
16. *Ast, quod præcipuum, saturos quoque reddis abunde,
Quos juvat hæredes constituisse tibi ;*

II. OPUS
DIEI reno-
vate, A-
QUARUM
SEPARA-
TIO.

III. OPUS
DIEI reno-
vate. TER-
RA produ-
cens Gra-
men.

Quos-

*Quosque velut Cedros Libani tua Dextera, JOVA,
Plantavit Templi scilicet in medio.*

17. *Ad quos accedent quicumque ex gente relictâ
Delitias sitient justitiasque Dei;
Tam quibus est Abies sua mansio, quam quibus est Mons
Seu Petra Hospitium confugiumque suum.*
18. *Scilicet hic optant peregrina Ciconia, Passer,
Et Lepores nidum composuisse suum :
Nec requies animis dabitur flagrantibus ulla,
Quin quæque in Templo nidificârît Avis.*
19. *Hactenus ad Luna lumen, Noctisque tenebras,
Dum Sol occasum noverit ipse suum,*
20. *Undique Sylvestres, ex antris atque cavernis,
In Mundi Scenam proripuerè Feræ :*
21. *Nunc Leo, nunc Ursus, nunc Pardus, & illa Prophetæ
Deterior reliquis Bestia Quarta feris.*
22. *At nunc exorto Solis splendore diurno,
In sua se condunt protinus antra Feræ ;
Et fugiunt Lucem quicumque operantur iniqua :
Hanc etenim nequeunt Crimina ferre diem.*
23. *E contrâ exit Adam, seque ad sua munia confert,
Ad quæ divino conditus est Opere.*
24. *O Deus ! ô magni Rex admirabilis Orbis ,
Quàm tua sunt isthæc multiplicata opera !
Quæ tu fecisti, quæqu' hæc in tempora nobis
Servasti, ut videant denique cuncta diem !
Si quondam repleta malis fuit Orbita nostris,
Nunc est illa tuis undique plena Bonis.*
25. *Nec tamen heic tua se sistit Clementia, pergis
Ad loca terribilis, sed spatiosa, Maris ;
Quod scatet innumeris, parvis magnisque, Animabus
Quas velut indignas antea censueras.*

IV. Opus
Diçi renova-
te. FIAN-
Duo LU-
MINARIA.

V. Opus
Diçi renova-
tum. Pi-
scium in
Mari Crea-
tio.

26. *Inque Mare hoc mittis, quæ passis undique velis
Piscentur Naves, salvificentque Animas.
Utque capi melius possint, citiusque reduci,
Hoc nunc firmasti tempore Leviathan;
Qui Pænis doceat, quæ quondam Gratia Donis
Innumeris Animæ tradere non valuit.*
27. *Hinc tandem exurget quod Gens quamcunque creasti
Ad tua se supplex projiciet genua:*
28. *Ut vitam potumqu' ipsis in tempore dones,
Queis miser eximie vivificetur homo.
Quæ cum Dona imis penetralibus abdita servat,
Tu plura infundis queis saturetur homo.*
29. *Quandocunque tamen, velut indignatus, ab ipso
Abscondis faciem, totus ubique tremitt.*
30. *His si quando aufers Flamen, tunc corde fatiscunt,
Si reddis, vitâ nobiliore vigent.*
31. *Denique laudabunt | OVAM per sæcula Cuncti,
Deque tuis Factis gaudia magna feres.*
32. *En terram si spectârit, tremitt illa, nec ipsi
Consistunt Montes, terrificante DEO.*
33. *CANTABO | OVÆ dum Spiritus hos reget artus,
Et Domino psallam dum mihi vita manet.*
34. *Dulce erit eloquium DOMINO quodcunque loquaris
Dum modo letitiæ causa sit ipse tuæ.*
35. *Perdendi è terrâ quibus est peccare libido,
Ne Peccatores repperiantur ibi.
Euge, Anima, ærumnis feliciter eruta cunctis,
Da Laudem | OVÆ votaue redde tuæ.*

VI. Opus
Diæi reno-
vata. H o-
MINIS è
Morte re-
ductio.

VII. Opus
Diæi reno-
vata. Lau-
dis Cele-
bratio, seu
Sabbatifi-
mus.

Huic Psalmo apud Septuaginta Interpretes, nec non & apud Castellionem, præfigitur Titulus, qui in Originali non reperitur, & tamen rei subiecto de quo agitur, & Myserio cuius jam meminimus, quam optimè quadrat. Titulus apud LXX. sic sonat: ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ, quod ver-

tit

tit Castellio, *Super Mundi statu*; non verò de Mundi, qualis nunc est, statu; Sed de illo quo gaudebit, quando tandem aliquando JEHOVA, in J. CHRISTO, velut Rex toti Mundo imperitabit: prout ex variis hujus textus circumstantiis clarè liquebit. Porro hic Psalmus, nec non & duo sequentes usque ad finem hujus IV. Libri, nulli nisi eidem Davidi, qui suprà Psalmo CIII. memoratur, est attribuendus, Nempe nulli nisi ipsi CHRISTO, in sæcula benedicto. Ille, quum sit non solum Fidei nostræ ARCHEGOS, sed & TELEIOTÈS; non solum *Autor* sed & *Consummator*; Hebr. XII. 2. non solum Alpha seu Principium; sed & Omega, seu Finis omnis boni. Apoc. 1. 8. & c. xxij. 13. Postquam, nostram personam sustinens, Animam suam & quicquid in se erat, ad veram Recognitionem & gratitudinem excitasset; idque occasione omnium istorum, quæ ipsa à DEI Benignitate & Misericordiâ receperat, Beneficiorum; quorumque deinceps in æternum esset fruitura: Nunc, in hoc Psalmo, denuò Animam suam ad veram Recognitionem & gratitudinem excitat; non jam occasione beneficiorum cuique redemptæ Animæ peculiarem; Sed illorum quibus tunc Univerſus terrarum Orbis gaudebit. Quæ quidem Beneficia etiamſi in seipſis innumera sint & ineffabilia, in hoc tamen Psalmo reducuntur ad sex præcipua Capita

- I. *Respectu ipsius Dei, qui tunc demum gloriam & Majestatem suam palam ostendet, vers. 1, 2, 3, 4.*
- II. *Respectu Firmitudinis Terræ, & quod eam Aquæ non amplius obruent. vers. 5, 6, 7, 8, 9.*
- III. *Respectu Fontium aquarum, pluviarumque & benedictionum hinc oriundarum, tam Pecori, Volucris & herbæ, quam ipsis Terræ incolis. vers. 10, 11 — 19.*
- IV. *Respectu veræ Ordinationis Lunæ & Solis, Tenebrarum seu Noctis & Lucis seu Diæ, & quomodo Fera noctu ad rapinam prodeunt, Homo verò de die ad opus suum. vers. 19 — 25.*
- V. *Respectu Maris, & quicquid in eo est, expressum. vers. 25, 26.*
- VI. *Respectu istius rerum omnium subordinationis sub Deo, Deique influxus ad omnia & in omnibus. vers. 27, 28 — 33.*

En, hæc sunt Capita hujus Psalmi; in quibus nobis gloria Mundi qui tunc erit, velut ob oculos ponitur. Quodd attinet Initium & Clausulam hujus Psalmi, de iis singulatim agemus. Et quidem primum de Initio, reservantes Clausulam usquedum omnia prius Beneficia percurrerimus, & ad vers. 33, 34, 35 pervenerimus.

Quod Initium attinet, nihil id aliud est, quàm id-ipsam quod habuimus tam in Initio quàm in Fine præcedentis Psalmi, & quod denuò in fine hujus Psalmi recurret, nempe

ברכי נפשי את יהוה Benedic Anima mea JEHOVÆ. Unde 1. confirmatur quod suprà posueramus: esse nempe hunc Psalmum & Autoris & Materię ejusdem cum proximè præcedente. 2. Inde intelligitur quoque, quodd restitutio hæc Mundi hîc descripta, verè quid sit quod præcedentem Animæ restitutionem, Psal. CIII. descriptam, consequatur: Non aliter ac si homo, ad Animam suam loquendo, diceret: Ecce, tua de causâ totus Mundus turbatus &

multis

multis miseriis implicitus fuit. Quemadmodum tui gratiâ creatus fuit, ita tuam ob culpam multa pati debuit: Sed quemadmodum tuâ de causa perpeffus est multa, & dolores tulit, quamdiu in peccatis tuis permaniffi & Infirmities tuæ non fuerunt fanatæ, adeoque & vita tua in perditione adhuc hæreret; Ita nunc, ex quo tibi Misericordia contigit, ejufdem is Misericordiæ particeps est factus: Prout tibi contigit, ita & ipsi tui gratiâ contigit. Quocirca fi femel tui-iplius gratiâ Domino benedixiffi, nunc ei benedic iterum ô Anima mea, propter Benignitatem & Misericordiam illam, quæ tui gratiâ toti contigit Mundo, quibulque velut coronabitur in omnem ufque æternitatem.

Ut verò hunc renovatum Mundi ftatum propiùs contueamur, age, confideremus figillatim Sena illa fuprà memorata Beneficia, & Pfalmi hujus Capita: Quorum Primum continetur verf. 1, 2, 3, 4.

— *J E H O V A, Deus mi, magnificatus es vehementer: gloriam & decorem indu-tus es. 2. Qui operit fe lumine tanquam veftimento, qui extendit Cælum velut Cortinam. 3. Qui contignat in aquis Cœnacula fua, qui ponit nubes currum fuum, qui ambulat fuper alas venti. 4. Qui facit Angelos fuos, Spiritus: miniftrōs fuos ignem flammantem.*

Primum itaque beneficium, quod ex hac Animæ reftitutione totus Mundus reportabit, eft, quod ubi prius *J E H O V A* in oculis hominum valde exilis erat, & ignotus, nunc vehementer magnificus fit appariturus; ubi olim in Chriſto multa fuftulit opprobria, ibi tunc gloriâ & Majeltate induetur; ubi antè Tenebris velut veftimento amictus erat, aded ut vix à quoquam dignofceretur; Imò & à multis negaretur; ibi tunc Lumine velut veſte operietur, adeo ut eum omnis Caro fit viſura, & omnes tribus Terræ coram eo pœnitentiæ planctum ſint plancturæ verf. 1. Apoc. 1. 7. Ubi prius Cœlos contrahere fuerat ſolitus, cœleſtia ſua ab hominum oculis recondens; ibi nunc extendet Cœlos, & eis prætenſam Cortinam removebit, facietque ut, Templo in Cœlis aperto, ipſa Arca Fœderis inibi conſpiciatur. Apoc. x. 1. 19. Ubi prius Cœnacula ſua in Cœlis ſuperioribus habuerat, longè ſupra Aquas, Nubes & Ventos; ibi nunc in ipsis Aquis Cœnacula ſua contignabit, & ponet nubes currum fuum, & ſuper alas ventorum ambulabit: ut tam homines in terrâ, quàm Angeli in Cœlis videre ipſius gloriâ poſſint. Eſa. vi. 3. verf. 3.

Et præter hoc, quodd ejus gloria & Majeltas ipſa adeo relucebit & conſpicua erit in terris; hoc accedet, quod etiam Angelos ejus, & Miniftrōs, qui priùs ſua opera occultius ſolebant exequi, faciet tanquam *Ventos*, ratione operationum magis manifeſtarum & in ſenſus incurrentium, & velut ignem flammantem ratione penetrantiæ & ardoris majoris, in executione Judiciorum Dei in terris. verf. 4. Sic ſtriſtim Primum Caput, quo nobis gloria Mundi tunc futuri exhibetur, idque reſpectu Dei ipſius & Angelorum ejus, quæ tunc demùm omni Carni manifeſtabitur, perluftravimus.

Secundum Caput, reſpectu Terræ ſcilicet & firmitudinis ejus, illud expreſſum habemus verf. 5, 6, 7, 8, 9.

5. *Fundavit T E R R A M ſuper baſes ſuas, ne moveat ſe in ſeculum & ſeculum. 6. Voragine tanquam veſtimento operueras eam; ſuper montes ſteterunt aquæ. 7. Et ta-men ab increpatione tua fugient, à ſonitu Tonitruſui feſtinabunt. 8. Montes aſcendent*

Et descendent valles ad locum istum quem fundasti eis. 9. Terminum posuisti eis quem non transibunt: non revertentur ad operiendum Terram.

Secundum igitur Beneficium, quod ex hac Animæ restitutione totus Mundus reportabit, est, quod ubi nunc, à tempore Diluvii & deinceps, Terra, sive per Terræ motus, sive per Aquarum Inundationes & Maris exæstuationes, multis obnoxia fuerit vicissitudinibus; Illa tunc, tempore hujus Restitutionis, super bases suas fundabitur. vers. 4. adeo ut in æternum non vacillet amplius, aut Mutationi ulli sit obnoxia futura. De hac Terræ Firmitate, velut fundatâ super Mare & Flumina, absque eo ut noxæ aut detrimenti quicquam inde unquam patiatur amplius, lege Psal. xxi. v. 2: & præcipue Psal. xcii. v. 1. ubi non aliter ac heic, Beneficium illud (velut quiddam Revelationis gloriæ & potentiae Dei consequens) adducitur, quod in Regno Christi demum locum habebit. Nam Psalmista, postquam ibi dixisset, *Gloriam induit; induit Jehova fortitudinem, accinxit se*, statim addit, *Etiâ firmavit Orbem ne se moveat*. Et suprâ ex Psal. 78. vers. 69. docemur de Terrâ quam fundavit Deus in seculum: quod certè aliò non respicit, nisi ad hanc omnium rerum Restitutionem.

Obiect. At dicet quis, Nonne à prima Creatione Terra semper stetit firma? An non Psalmista ad Dominum dicit *Tu fundasti Terram, & perstat.* (Psal cxix. 90.) Et annon Ecclesiastes C. i. 4. disertè affirmat, quod una generatio labatur, & altera adveniat; Terra autem in seculum stet. Quomodo igitur dicis tu, hoc demum in Mundo futuro, & tempore restitutionis omnium, velut Secundum, quod ex restitutione Animæ toti Mundo superveniet Beneficium, locum esse habiturum?

Resp. Ad hoc respondeo, quodd quidem Terra in Centro, seu imo fundo suo semper firma & immota fuerit, veluti in Verbo Dei fundata: sed nihilominus, quod respectu externæ suæ formæ & partium totius Corporis sui, illa, à tempore Diluvii multis mutationibus & vicissitudinibus fuerit obnoxia; quæ tunc, tempore Regni & Restitutionis omnium, nullum amplius locum habebunt. Tunc enim non solum ad Centrum, & imum fundum suum, sed & per totum Corpus, & omnes ejus partes, firma & immota manebit; absque eo ut unquam amplius, aut à Terræ-motu disrumpatur, vel heic aut illic submergatur & inundetur. Et quod hic horum verborum sensus sit, sole clarius liquet ex ipsa Beneficii ampliatione, quæ habetur vers. 6. *Voragine tanquam vestimento operueras eam: super montes steterunt Aquæ: & tamen ab increpatione tua fugient, à sonitu tonitruui tui festinabunt. Tunc ascendent Montes & descendent Valles, ad locum istum quem fundasti eis.* Ubi disertè præsens Terræ status comparatur cum illo qui tunc erit: nempe, status qui inde à Diluvio toti Mundo supervenit, in quo Aquæ usque ad suprema Montium cacumina ascenderant (Gen. vii. 19.) cum illo, qui erit tempore Secundi Adventus illius, qui etiam potestatem habet super Ventos & Mare. Marc. iv. 39. De præsentis statu asserit, quodd, inde à Diluvio, Deus Voragine tanquam vestimento Terram operuerit, stantibus tunc aquis supra Montes; Ast de futuro ait, Quod tunc Aquæ ab Increpatione Domini fugient & à voce tonitruui sui festinabunt: unde Montes & Colles iterum caput exerent, loco quem Deus cuique destinavit. Et quod plus est, ne quis ultra dubitet, quin heic agatur de alio Terræ statu quàm præsentis hoc,

audi quid Psalmista vers. 9. tam de Aquis quàm de Terrâ adhuc subjungat, cùm dicit: *Terminum posuisti eis quem non transibunt: non revertentur ad operiendum Terram.* Quid clarius, ad intelligendum, quod tempore Regni Christi, Terra aliam habebit constitutionem, ac nunc habet? Quod nunc quidem Aquæ, multis in locis, Terram velut vestimento operitam & tectam teneant; sed quod tunc Aquis suis terminus ponetur, quem non transibunt amplius! Et hoc est quod Johan. innuit, quando de Novo Cœlo & Nova Terra quam videbat, loquens, dicit, *Nam prius Cœlum, & prior Terra abierat, & Mare non erat amplius.* Apoc. xxii. 1. Scil: Mare illud quod Terram multis in locis velut vestimento operit, & unam Continentis partem ab alia divellit; quemadmodum in hunc usque diem Mare adhuc facit. Sed erit tunc temporis Mare, sicut fuit in principio, & unde Nomen quoque sortitum dicitur (Gen. 1.) *Congregatio aquarum in unum locum:* absque eo ut terminum, quem DEUS ei tunc ponet, ullo modo transgrediatur. Nam quod alioqui, stante Christi Regno, Mare futurum sit, evincunt hæc Psal. lxxij. vers. 8. ubi exertè de hoc Regno agitur, verba: *Et dominabitur à Mari usque ad Mare, & à flumine usque ad terminos terræ.* En, ibi habes Secundum, quod ex Animæ restitutione toti Mundo resultabit Beneficium. Sequitur Tertium, vers. 10, 11 — usque 19.

vers. 10. *Qui emittit fontes in convallibus, inter montes ambulant.* 11. *Potum dant omnibus Bestiis agrestibus, frangunt Onagri sitim suam.* 12. *Juxta eos fontes volucres Cœli habitant, inter frondes dant vocem.* 13. *Qui irrigat montes de superioribus suis, de fructu operum tuorum satiabitur Terra.* 14. *Qui germinare facit fœnum pro jumentis, & herbam ad usum hominum, ut educat panem è Terra.* 15. *Et Vinum quod lætificat cor hominis, ut faciem nitere faciat præ oleo: & panem qui Cor hominis fuleit.* 16. *Saturantur arbores* וַיִּשְׂבֹּרוּ *&c.*

Non fuisset satis ad omnimodam Terræ benedictionem, quod Maris aquæ à facie ejus essent repulsæ, & in loco sibi proprio determinatæ, nisi etiam Aquarum scaturigines & fontes è Terrâ, & Pluvias è Cœlo darentur: hæc enim duo, ad omnimodam in Terra benedictionem, summè necessaria sunt. Et Primum quidem ratione Animalium omnium Sylvestrium & Volucrum; alterum, ratione omnium Terræ fructuum, in alimentum & refocillationem tam Hominum quàm Bestiarum. Ideo ad Tertium, quod ex Animæ restitutione toti Mundo imminet Beneficium, nobis hæc duo heic notantur. Primum, vers. 10, 11, 12. quoad Scaturigines & fontes aquarum, quas DEUS tunc in vallibus & intra Montes emittet, unde omnia agri animalia, etiam ipsi Onagri, potabuntur; nec non & Volucres Cœli qui vocem inter frondes edunt.

Alterum, vers. 13, 14, &c. quoad Pluvias quas DEUS ex superioribus Cœlorum Cœnaculis mittet, etiam super Montes altissimos; unde Terra, tanquam ex fructu operum DEI plenè satiabitur. Quæ Terra ita è Cœlo saturata, tunc demùm plenam Benedictionem, juxta omnem sibi primitus inditam virtutem, proferet; tam in herba, pro Animalibus, quàm in omni fructuum & granorum genere, pro Hominibus. Inprimis verò mentio heic fit *Panis & Vini*, vers. 15. quorum iste dicitur Hominis Cor fuleire, scilicet *Panis*; hoc verò Cor ejus lætificare, & faciem nitere facere præ oleo, scilicet *Vinum*:

De

De quo & Jotham, filius Gideonis, affirmat, quod & DEUM & homines lætificet. Jud. ix. 13.

Et, ut adhuc altius Mundi futuri statum, super omne quod hætenus in Mundo visum unquam fuerit, Psalmista eveheret, addit, quod non solum Terra, quæ ab homine excolitur, illo tempore pluviâ & benedictione à Cælo satiabitur: Sed quod & Arbores Domini, & Cedri Libani, quas ipse-met plantavit, æquæ pluviâ & benedictione saturabuntur, ac quæcunque alia, quæ in Terris erunt: Idque in his verbis vers. 16, 17, 18.

16. *Saturantur arbores יָדִים, Cedri Libanon, quas plantavit. 17. Ut ibi Aves nidificent: Ciconia, abietes sunt Domus ejus. 18. Montes excolsi Ibicibus, Petra hospitium Leporibus.*

Per Arbores Jehovæ, sicut & per Cedros DEI, Psal. LXXX. 11. vel ut heic vocantur Cedri Libanon, quas ipse Dominus plantavit, non propriè heic intelligimus Arbores, quæ tunc erunt, & non minus quàm aliæ ab hominibus plantabuntur & ordinabuntur; Sed per eas intelligimus Justos illos qui tunc hæditario Jure Terram possidebunt, de quibus loquitur Propheta, quando dicit: *Populus tuus omnes erunt Justi, in sæculum hæditate accipient Terram; eritque virgultum plantationis meæ opus manuum mearum, ut glorificer.* Esa. LX. 21. Et Cap. LXI. 3. Item & supra Psal. LXXX. ubi Israël, quem DEUS ex Ægypto eduxerat, & in Terra Canaan plantaverat, Vineæ assimilatur; ibi *Palmities istius Vineæ perinde ac heic Cedri Dei.* vers. 11. nuncupari videmus. Nam quemadmodum jure merito populus iste tunc *Planta Domini & Cedri Dei* nuncupabatur, quia DEUS, expulsi à Terra Canaan Inquilinis gentibus, eos ibi plantaverat; Ita & eodem jure Justii, quibus DEUS aliquando totam Terram hæditario jure possidendam dabit, eos ibi plantans unde Injustos ejecerat, *Planta Domini & Cedri Dei* nuncupari quoque possunt, quas ille plantavit.

De hisce Arboribus porrò dicitur, quod ibi אַפְרִיחַ Aviculæ nidificant: quemadmodum enim Aviculæ libenter nidos struunt in maximè proceris & latè expansis arboribus; Ita quoque in Regno CHRISTI, erunt nonnulli inter Filios hominum, qui Justos hosce, velut Arbores Justitiæ in Atriis Domini plantatas contemplantes, haud aliter afficientur, ac ille qui dicebat Psal. LXXXIV. 3, 4. *Concupiscit, & etiam deficit anima mea ad atria JEHOVÆ: Cor meum, & Caro mea exultant ad DEUM vivum. Etiam אַפְרִיחַ Avicula, seu Passer, invenit domum, & Hirundo nidum sibi in quo ponat pullos suos, nempe, Altaria tua JEHOVA Exercituum, Rex mi & DEUS mi.* Qui verò ita loquentur & tale desiderium, quale ad hoc requiritur, ostendent, illi sunt Aviculæ istæ, qui in Atriis Domini inter Arbores hasce nidos suos struent, & pullos suos ad Altaria Domini ponent. Ne autem mirum tibi videatur, hisce Arboribus tantam virtutem tribui, ut etiam peregrinæ aviculæ ibi nidos struere, & pullos ponere, concupiscant; vide quid Ezech. XLVIJ. 2. & Johannes Apoc. XXIJ. 2. de Foliiis dicit Arborum in atriis domus Domini plantatarum, quod nempe ad sanandas Gentes, conducent. Huc quoque videtur spectare, quod in Euangelio Matth. xiiij. de Aviculis Cæli dicitur, quòd venient & nidos facient

in ramis arborum istarum, quæ primò exiguae fuerant instar Seminis Sinapi, sed postea excreverant supra Olera omnia. Quando enim Dom. JESUS Regnum Caelorum accomparat Semini Sinapios, quòd primùm minimum sit omnium Seminum, sed quando succrevit, maximum fiat omnium Olerum, & quidem Arbor, in quâ aves Caeli nidos facere veniant; quid aliud innuere vult, quàm quod Iusti illi, qui nunc tam pusilli & contemptibiles sunt, futuros aliquando Arbores, in Atriis Domini plantatas, in quibus multi nidos suos ponere venient?

Porro, quòd heic de Ciconiis subjungitur, quòd illæ in Abietibus domus suas habeant; & de Ibicibus, quòd illi in Excelsis montibus, nec non & de Leporibus, qui in rupibus refugium & hospitium suum quærant; id non propriè de Animalibus istis eorumque Domibus & Hospitiis intelligendum senserim; Sed, ut inceptæ allegoriæ filum prosequamur; malim heic concipere, per tria illa diversæ conditionis Animalia, triplicem Hominum, qui tunc in Terrâ, extra Terram Sanctam, extabunt & mansionem suam habebunt, conditionem adumbrari. Quòd autem hæc ita spiritualiter interpreter, duplex est ratio, quæ me eò inducit. Prima est, quod alioquin, in hac solenni status futuri Mundi descriptione, nulla omnino mentio suorum Incolarum & distinctarum eorum Conditionum fuisset facta: quod grande nimis absurdum esset. Altera est, quod si vers. 16, 17, & 18. ad nihil aliud respexissent, quàm ad Arbores & Aviculas, ad Ciconias, Ibices & Lepores; quod tunc Psalmista heic nihil aliud dixisset, quàm quod versibus 11, 12, 13, jam antè dixerat.

En, sic vidimus quoque jam Tertium, quod ex restitutione Animæ toti Mundo superveniet, Beneficium; sequitur Quartum, descriptum vers. 19, 20 — 25.

19. *Fecit Lunam in tempora, Sol novit Occasum suum.* 20. *Ponis tenebras, & est Nox: In ipsa reptat omnis Bestia Sylvestris.* 21. *Leunculi rugiunt ad prædam, & ad querendum à Deo escam suam.* 22. *Oritur Sol, congregant se, & in habitaculis suis accubant.* 23. *Tunc egreditur HOMO ad Opus suum, & ad culturam suam usque ad vesperam.* 24. *Quàm multiplata sunt Opera tua Jehova? Omnia ipsa in Sapientiâ fecisti: impleta est Terra possessionibus tuis.*

Postquam Psalmista pro Beneficio Tertio nobis ostendisset, Quomodo, stante hoc futuri Mundi statu, Terra tantopere omni benedictione esset cumulanda, tam respectu Pecorum & fructuum Agri, quàm respectu hominum, qui velut Cedri DEI & Plantæ Domini in Atriis ejus erunt plantati; vel ut Ciconiæ, Ibices & Lepores alibi extra Terram Sanctam Domicilium habebunt; nunc venit, & pro Quarto Beneficio nobis repræsentat, Quid discriminis futurum sit, inter illud DEI, quod nunc in præsentis Mundi statu obtinet, Regimen; & illud quod in futuro conspicietur. Prius accomparat Lunæ, quæ stata sua tempora habet; Posterius autem Soli, qui novit, quando occidet & quando oriatur. Illud *Regimen Noctis* est, sub quo exit omnis Bestia Sylvestris, & Leunculi ad prædam; hoc verò *Regimen est Diei*, à quo omnis fera se abscondit, Homo verò ad opus sibi competens & laborem diurnum exit.

Quòd verò hæc ita sint intelligenda, & non ad literam de DEI in hoc Mundi statu

statu

statu providentiâ, patet *primum* ex eo, quod heic Luna ante Solem ponatur; ubi alias, in historiâ Creationis & per consequens in præsentis Mundi statu, Sol, velut majus Lumen, Lunam præcedere deberet. *Gen. 1. 16.* Ast in Mundo qui futurus est, ibi videbitur, quomodo Luna stata sua tempora absolverit per occasum Solis, antequam Sol ritè prodeat; & quomodo Animalia Terræ & Piraticarum Monarchiarum Bestiæ (videl. Assyriorum Leo, Persarum Ursus, Græcorum Pardus & illa maximè omnium formidabilis Romanorum Bestia) statuta ipsis tempora absolverint, antequam Sol Justitiæ ritè exoriatur, & omnes istas Noctuas & Prædatorias Lucifugasque Bestias fuget; ut tandem aliquando verus Adam ad opus suum, & laborem ad quem à Deo creatus & in Terra planatus fuerit, exeat.

Deinde, patet quoque ex Regiminis futuri naturâ, collatâ cum præsentis, heic non respici in statum præsentis sed futuri Mundi, & eatenus non deberi hæc verba ad literam sumi, sed spiritualiter esse intelligenda: Nonne enim hoc verum, quod Dominus Deus *LUNÆ*, hoc est, omni hujus Mundi transitorie & mutabilis figuræ sua stata tempora concesserit; Et quod interea *SOL*, hoc est, æternum & immobile illud Regnum, quod in futuro Mundo manifestabitur, suum Ingressum *IN* seu Occasum noverit? Nempe, quamdiu durabit, quod Sol infra Horizontem manebit: prout his verbis innuitur: *Fecit Lunam in tempora, Sol novit occasum suum.* vers. 19. Et annon verum est, quod quando peccatorum tenebras permisit aut immisit Deus, Nox illa venerit, in quâ omnes Bestiæ Agri, omnes rugientes Leones & prædatoriæ feræ exiverint ad escam suam querendum, non aliter ac si quod cæperint, à Deo ipsis esset donatum? Item, nonne verum est, quod quodcumque iterum exorietur Sol Justitiæ, se tunc Lucifugæ istæ Bestiæ proripient iterum & in antra sua se recondent; dum interea se Homo tunc demum ad Opus illud ad quod à Deo, ante jacta Mundi fundamenta in *CHRISTO* destinatus fuit, conferat; usque dum totum plenè adimpletum, & Regnum Patri traditum sit?

Hinc est, quod meritò Psalmista, summè admirabundus, exclamet. Quàm magna sunt Opera tua! Postquam enim vers. 23. de hoc Homine ad opus suum & ad culturam suam usque ad vesperam, egresso, egisset, illicd vers. 24. subdit, *Quàm multiplicata sunt Opera tua JEHOVA? Omnia ipsa in Sapientiâ fecisti: impleta est Terra possessionibus tuis.* Perinde ac si diceret, quemadmodum Psal. 92. 6. *Quàm magna sunt Opera tua JEHOVA! valde profundæ sunt Cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscit, neque stultus intelligit istud.* Quomodo scil: Impiis sua tempora permittis, eos florere sinas sicut herba, & operarios Iniquitatis flores emittere, ut dissipentur ipsi in æternum: Et quomodo interea Electos tuos, Operarios scil: Justitiæ, præparasti, ut quando primi isti suam scenam absolverint, & de Terra eradicati fuerint, ipsi soli in æternum jure hæreditario Terram possideant. En, in hoc consistit Sapientia Tua, ad quam omnes Impii obmutescere debebunt, & de quâ omnes Pii te in æternum sunt laudaturi: Nec non in hoc, Quod hoc ipso Terram adeo bonis tuis replebis, ut quâcumque se quis vertat, admirandus exclamare homo debebit, dicens: *O Abyssum divitiarum Sapientiæ & Cognitionis Dei!* Sc. Rom. XI. 33.

Ecce, jam Quartum quoque Beneficium, quod toti Mundo ex restitutione hac est superventurum lustravimus : Sequitur nunc Quintum, quod his verbis continetur ; vers. 25, 26.

Vers. 25. *Hoc Mare magnum & latum locis : ibi reptilia, quorum non est numerus, bestia pusilla cum magnis.* 26. *Ibi naves ambulabunt, Leviathan iste quem formasti ad ludendum in eo.*

Quid dicemus hoc Mare esse ? Numquid per id intelligemus Aquas illas, de quibus supra ad vers. 9. audivimus, quod Dominus iis terminum posuerit, quas non transgredientur, ad operiendum terram sicut hactenus ? Dico, quod non : Sed quod Spiritus Sanctus, quum semel incœpisset futuri Mundi statum Mystico & figurato modo exponere ; imprimis quando jam Justos homines, qui Terram essent possessuri, Arboribus quas Dominus plantavit, assimilasset vers. 16. Et quando, prius Regimen comparaturus cum futuro, de illo locutus fuisset tanquam de Opere tenebrarum, & Ferarum sylvestrium violentiâ & rapinâ ; de hoc verò, tanquam de Opere lucis & diei, in quâ homo ad laborem quem Deus ei imposuit, exeat : Quod nunc quoque, expositurus statum & conditionem eorum, qui ab hoc Regno seclusi, in peccatis & iniquitatibus suis inveniuntur, adeoque in angustiis & miseriis jacebunt, id perinde faciat Mystico & figurato loquendi modo ; Anxium illum Animarum, in has miseras devolutarum, statum Mare nuncupans magnum, & latum locis ; ubi sint reptilia, quorum non est numerus, Bestiæ pusillæ cum magnis. Nam si Propheta, in Threnis suis super Sion, dicendo *Contritionem suam esse velut Mare* (cap. 2. 13.) Miseras ejus Mari assimilat, quid mirum, quod heic quoque Spiritus Sanctus Mystico & figurato modo de statu illo Animarum defunctorum locuturus, in quo erunt illi, qui stante hoc Sanctorum Regno in terris, in peccatis & miseriis suis inveniuntur, de eo loquatur tanquam de Mari, quod Magnum, & locorum spatiis amplissimum & latissimum sit, & ubi Animæ, tam pusillæ quàm magnæ, velut reptilia, magno numero, includantur. Vocabulum *מִיָּם* quod heic *reptilia* vertimus, derivatur à radice *מָרַר* *calcavit, conculcavit* ; quæ omnia non malè in illas quadrant animas, super quas Maledictio illa Serpentis (Gen. 3. 14. *Super ventrem tuum gradieris & pulverem comedes cunctis diebus vitæ tuæ*) locum habebit ; prouti tunc habitura est in iis, qui in Peccatis suis mortui, atque eatenus à statu Salutis exclusi reperiuntur. Quemadmodum enim Numero erunt velut reptilia terræ, ita & conditione erunt Serpenti similes, gradientes super ventrem suum & pulverem terræ lingentes, dum intere à Sancti Excelsa terræ occupabunt, & Coelestibus pascuntur delitiis.

De Numero istarum Animarum non est quod miremur, Quum enim ex tanta multitudine quæ ex Adamo prodierunt, paucae tantum dicantur viam Vitæ invenire, Matth. vii. 13, 14. aut dignæ quæ cum Abrahamo, Isaaco & Jacobo terram hæreditario jure possideant ; necessariò sequitur, quod in hoc Mari, quod à terra in circuitu separatum erit, innumera quasi vermiculatio Animarum, tam Magnorum quam pusillorum hominum, tam Principum & Nobilium virorum, quàm infimæ plebis, sit futura. Nec erit hoc piis Animabus exiguum beneficium, quod videbunt hæc Impiorum Animas omnes à se ita esse disjunctas & se-

& separatas, non aliter ac Aquæ Maris ne revertantur ad operiendum terram.

Ast dicet quis, *Si hæc mysticè intelligenda & interpretenda sunt, quorsum heic Navium mentio? & quid sibi vult, quod heic de Leviathan sermo sit, qui in Mari ludum suum habeat?* Resp. Optimè hæc quadrare. Verba textus sic sonant vers. 26. *Ibi naves ambulabunt, Leviathan iste quem formasti ad ludendum in eo.* Non enim habetur, ut plerique vertunt, *Ambulant*, quali heic de illo Mari sermo esset ubi nunc Naves nostræ ambulant: sed ibi naves יִהְיוּנָה *ambulabunt*, scilicet in tempore isto Regni Christi in terris; tunc enim erunt quoque Naves, ad piscaturam in isto Mari exercendam, vel ad Animas lucrandas, easque ex regno Leviathanis, qui ludum suum cum iis habet, eruendas. Quod enim Jesus, ad Mare Galilæum ambulans, Simoni & Andreæ olim dixit: *Sequimini me, & ego vos faciam Piscatores hominum* Marc. 1. 17. Id non respexit tantummodo illam hominum piscaturam, quam illi tunc temporis per Euangelii prædicationem exercuerunt, sed aliam longè majorem, & in ultima hæc Mundi tempora reservatam. Quicquid enim & ipsi, & Apostoli omnes, nec non & omnes fidei Christianæ Doctores in hunc usque diem, omni suâ piscatione fecêre, nil nisi Primitias tantum hujus Piscaturæ seu Primogenitos inter filios hominis, collegerunt. Et proinde, si unquam totus Adam, seu universum genus humanum, ex hoc Peccatorum & Miseriarum Mari expiscandus & eruendus adhuc est, oportebit in futurâ vitâ, seu Regno Christi, adhuc plures quàm unquam Piscatores emitti, eorumque Naves tam diu ultra citroque ambulare, usque dum omnia adimpleta fuerint, Christusque totum Adamum reduxerit; non aliter ac ante illud tempus jam constabit, quod Deus totum Israëllem salvaverit. Rom. xi. 26. De Piscatoribus hisce vide Jer. xvi. 16. ubi disertè de illo tempore sermo est, quò tota Domus Jacobi, ex omnibus Mundi finibus in suam Terram reducenda erit. Et hoc est quod Psal. lxxviii. innuitur, quando dicitur: *Ego, reducam ex Basan; Ego, dicit Dominus, reducam ex profundo Maris.* vers. 23. hoc est, ex illa Miseriarum abyssò, in quâ illa Animarum damnatarum & à Beatis separatarum multitudo jacet, reducam nunc has, nunc illas.

Quoad Media ad hanc reductionem conducentia, illa heic Naves nuncupantur, quæ tunc isto in Mari ambulabunt, suamque piscaturam exercebunt. De quò spiritali Mari & Navibus vide quæ in Apoc. viii. 9. notavimus. Quod attinet Leviathanem heic memoratum, quique hoc in Mari dominatur, is non est alius, quàm tortuosus ille Serpens, de quo Esa. xxvii. 1, & Job xli. 1. scil. *Diabolus & Satan* ille, qui se tunc exulem & proscripsum è terrâ, & in profundo Maris seu Abyssò, inclusum videns, ludum aggredietur ibi haud absimilem isti quem Ismaël cum Isaaco instituebat. Gen. xxi. vers. 9. quem Iusum Apostolus persecutionem nominat. Gal. iv. 29. Nam & in hunc finem formavit Deus *Leviathanem*, nempe, ut quemadmodum nunc in terrâ, inde à Caini prædominio, *Behemoth*, prior illa Bèstia, Dei consilio servivit; ita quoque *Leviathan* hic, seu Monstrum Secundum, in Mari futuri seculi, Deo similiter sit serviturus, Animas torquendo non aliter ac prior Bèstia Corpora torferat.

Et, quod hæc ita sint, esse nempe hoc Leviathanis negotium referendum ad tempus tunc demum futurum, quando Deus de sanguine Iustorum ab Incolis terræ

terrae vindi&am sumet, sole clarius liquet ex Loco Esa. xxvii. 1. collato cum versu ult. Cap. xxvi. Item, ex eo quod Dominus, pro summo & ultimo suorum operum Jobo de hoc Leviathan recenlet, Cap. 41. Illum taliter describens, ac nunquam in ullam in Terris creaturam possit applicari; eum nominans *Regem super omnes Elatos*. Job. xli. 25. Quis enim ille esse posset, præter Leviathanem, tortuosum illum Serpentem seu Satanam, qui se effert super omnes Elatos? adeoque Elationi omni, in animabus deprimendæ & conculcandæ instructissimus?

At scrupulum quis moveat, dicendo: *Si per Leviathanem Satanæ est intelligendus, quomodo de eo dici potest, Quem tu formasti ad ludendum in eo?* Num Deus dici potest formasse Satanam, ut in hoc Mari, & Miseriarum Animæ abisso, lusum suum, id est torturam & carnificinam suam, exerceret? Respondeo. Eodem prorsus sensu, quo de Deo dicitur, eum creasse tenebras æquæ ac lucem, & Instrumenta Iræ formasse æquæ ac Gratiæ Instrumenta; Eodem quoque dici de eo jure posse, quod Satanam formarit & præparaverit; ut sit, *Primò*, velut *Behemoth*, Bestia valde terribilis & formidabilis, stante hoc præsentis Mundi grothiore regimine carnali; ut ibi scenam suam ageret Deique consilio serviret. *Deinde* quoque, finito hoc seculo, sub futuro renovati Mundi Regimine, velut *Leviathan*, (aliud genus terribilis Monstri Marini) ut etiam inter Animas illas, quæ à Piis non aliter ac aquæ Maris à Terra tunc separatæ erunt, suam personam agat, & Dei consilio subserviat. Id quippe illud est, quod Salomon inculcat, quando dicit, *Quod Deus omnia operatus sit propter seipsum*, & etiam *Impium ad diem malam*, Prov. xvi. 4. Ergo non solum Behemot formavit ad tentandum & exercendum eos qui in corpore terram adhuc incolunt; sed & Leviathan ad animas similiter, quæ à terrâ deletæ, & in magno latoque Mari fluctuantes sunt, tentandum & exercendum.

Ast instet forte quispiam, dicendo; *Quid Deo inde emolumenti aut gloriæ, quod hunc Leviathan, Malignum hunc terribilissimumque Serpentem formet, eique talem in Animas hominum potestatem det, qualis describitur Job. xli. Ad hoc in Sexto hujus Psalmi Capite Responsum nobis luculentum suppetit, vers. 27, 28, &c.*

27. *Universa ipsa in Te sperabunt, ut des escam ipsorum in tempore suo.* 28. *Dabis eis, colligent: aperies manum tuam, saturabuntur bono.* 29. *Abcondis faciem tuam, turbabuntur: auferes spiritum eorum, deficient, & in pulverem suum revertentur.* 30. *Mittes spiritum & creabuntur, & innovabis faciem Terræ.* 31. *Erit gloria Jehovæ in seculum, latabitur Jehova in operibus suis.* 32. *Qui afficiet terram & tremet: tangit montes, & fumant.*

En, hoc est emolumentum, & hæc gloria, quam Deus ex hoc Leviathan quem formavit, reportabit; quod tandem omnes istæ Animæ, quæ sub potestate & prædominio ejus exercebuntur, videntes quomodo ab eo deceptæ & seductæ fuerint, & ille eas in miseriis suis continuò non nisi torserit & ludificaverit, tunc demum ritè incipient de Deo cogitare, ejusque desiderio flagrare.

Universa ipsa in te sperabunt, ut des escam ipsorum in tempore suo. vers. 27. Quasi diceret,

Antehac, quamdiu in Mundo adhuc erant, Deus à paucis agnoscebatur Animabus pro eo quod revera erat, nempe pro Creatore & Conservatore vitæ & essentiæ humanæ. At nunc, in hoc Miseriarum Mari, in hoc Leviathanis regno (quod posthac manifestabitur, & in quo demum quisque videbit, quid hic

ne

neglexerit & propter quid quæque patiat. Ibi omnes expectant Jehovah, magis quam custodes ipsum manē; magis inquam, quam custodes ipsum manē. Pl. 130.6. ut tandem, exorto Sole iustitiæ, dispellantur lentim tartaræ suæ tenebræ: prout enim tunc omnes defectum, paupertatem, & miseriam suam funditus agnoscant, ita & verè Escam illam Dei, quam olim neglexerant, esurire & sitire incipient. Et quamvis prælongum & dolorosissimum ipsis erit suarum angustiarum & miseriarum tempus, nihilominus, ex vivo suæ indignitatis sensu, & pro meritæ à Deo poenæ irrefragabili iustitiâ, non audebunt Domino terminum præfigere, sed in deliderio & spe expectabunt, (idenim verbum יִשְׁכְּרֹן implicat vers. 27.) ut des escam ipsorum in tempore suo h. e. quando ipsi, secundum viscera Misericordiæ & æternæ Sapientiæ suæ consilium, placuerit; non secundum hominis sed secundum Dei voluntatem; quando ipse videbit tempus esse miserendi, & præ esurie languentes animas de micis Mensæ suæ cibandi. Ex Psalmo enim cii. (qui propriè Oratio est ejusmodi afflicti) abundè liquet, quæ intervenire oporteat, priusquam dicere liceat: אֲהֵא הַקּוֹס תְּרוֹם צִיוֹ Tu exurges, misereberis Sionis; quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus statutum. Ps. cii. 14. At tamen, quicquid inter venire oporteat, & quodcunque requiri tempus debeat, antequam aliquam coelitus Anima consolationem obtinere queat; audi quid heic Spiritus subjungat vers. 26. תִּתֶּן לָהֶם דָּבָר Dabis eis (Escam scilicet: quam in spe & desiderio expectant) colligent eam: aperies manum tuam, & saturabuntur bono. vers. 28. Quasi diceret; Intercedat licet pro Iustitiæ & Veritatis tuæ exigentiâ, intervallum temporis quodcunque, in hoc non deeris, quin reverà venias aliquando, & Escam dabis tempore opportuno. Et tunc Escam illam non amplius, prout olim, despiciant aut pedibus conculcabunt; sed ad minimam usque micam, colligent, & cordi apponent. Et quò Dona tua majoris æstimaverint, & in usum suum rite converterint, eò largius tu manus tuas aperis, eosque Bono tuo plenè faturas. Aperies manum tuam & saturabuntur Bono. vers. 28.

Priusquam autem res eò perducatur, ut Anima omni bono saturetur, atque ita ex hac Miseriâ penitus eruatur; notatur nobis vers. 29. & 30. res Ingentis Mysterii, cujus nemo facile intelligentiam assequetur, nisi prius quid tale ipse expertus fuerit: Nempe, Quomodo, etiam post multas spirituales & cælestes Consolationes & refecillationes, Deus faciem suam ab homine recondat; unde ipse vehementer confusus, perculsus & turbatus hæreat, nesciens quò se vertat vel quid sibi actum: Abscondes faciem tuam, & turbabuntur vers. 29. Deinde, quomodo quandoque Deus homini Spiritum, Intellectum, Voluntatem & Memoriam auferat, unde velut deficit homo, non aliter ac si illico in pulverem & cinerem esset redigendus; & tum iterum Spiritum suum ei immitat, unde prorsus renovetur homo, velut de novo creatus, & ejus gratiâ ipsa Terræ facies, hoc est tota natura humana, innovetur, & Novis Cælis novæque Terræ conformatur. Auferes Spiritum eorum & deficiunt, & in pulverem suum revertuntur. Mites Spiritum tuum & recreabuntur, & faciem Terræ innovabis. vers. 29. 30. Ecce hæc duo Arcana sunt, de quibus Sancti, etiam in hac vitâ, per experientiam testari possunt; utpotè quam heic Gratia Divinæ se applicantes,

ab eâ sæpe refecti & saturati fuerint. Animæ verò, quæ in hac vitâ Gratiâ Dei fusque deque habuerint, illæ posthac demùm se illi applicare debebunt, si unquam cum DEO reüniri volent. *Primò*, magnâ cum animi anxietate debebunt expectare Dominum, & suum miserendi tempus, quis scit quam diu? *Secundò*, quando aliquamdiu expectaverint, & tandem aliquid solatii à DEO acceperint, oportebit illud in tanto pretio habeant, ut propterea DEUS manum suam ulterius aperiat, eosque omni Bono plenè saturet. Et *Tertiò*, quando & hæc in eis locum habebunt; restabunt adhuc hæc duo adimplenda, priusquam DEUS plenam ab eis gloriam reportet, & in Operibus suis perfectè lætari possit; prout id pro finali scopo habet, cur illam Leviathani potestatem dabit. Nempe, ut tandem verè dicatur.

31. *Erit gloria JEHOVÆ in Seculum, lætabitur JEHOVA in Operibus suis.*

32. *Qui afficit Terram, & tremet: tinget montes, & fumant.*

Ecce, hoc illud emolumentum, hæc illa gloria est, quam Dominus in æternum inde reportabit, quod Malum seu Malignum hunc, nempe *Leviathanem*, formaverit, ei potestatem tribuens in Animas illorum, qui quum inobedientes olim fuerint, tandem tamen adhuc ad veram Obedientiam erunt perducendi. Hinc enim in Sæculum gloriam reportabit, & in Operibus suis lætabitur Jehova: utpote quem omnes Creaturæ adeò suspicient & revereantur, ut & Terra ipsa à facie ejus tremet, & Montes in fumum ascendent; non aliter ac si essent igne accenli, quandocunque eos vel levi digito tangeret. Perinde ac suprâ vers. 4. de Angelis dicebatur, *Jehovam facere Angelos Spiritum & Ministros suos Ignem flammantem*: Ita quoque illud idem de Terra aliquando & Montibus dicetur.

Sic itaque in hoc Psalmo, qui agit de Restitutione Mundi per J. CHRISTUM faciendâ VI. Capita notavimus, quæ optimè alludunt ad prioris Mundi Sex Dierum Opera; adeoque potenter confirmant, heic de Restitutione agi, quæ per CHRISTUM in Regno suo fiet.

I. *Caput*, ubi CHRISTUS se manifestabit velut Luce gloriæ & Majestatis indutus, incedens in Nubibus & ambulans super alas ventorum, &c. 1, 2, 3, 4. alludit ad Opus primæ Diæi, in qua creabatur Lux. Gen. 1. 3, 4, 5. It. 4 Esdr. vj. 40.

II. *Caput*, ubi de separatione Aquarum à Terrâ, & firmitudine Terræ deinceps immotâ mansurâ, agitur, vers. 5, 6 — 10. alludit ad Opus Secundæ Diæi, in quâ fiebat Aquarum Separatio. Gen. 1. vers. 6, 7. It. 4 Esdr. vj. 41.

III. *Caput*, ubi de omnifariâ Terræ benedictione, tam respectu Pecorum & fructuum Campi, quàm ipsorum hominum, agitur; quorum quidam velut Cedri in Atriis Domini erunt, & alii alibi extra Terram S. habitationem sunt habituri, vers. 10, 11 — 19. alludit ad Opus Tertiæ Diæi, in quâ Terra producebat gramen & herbam seminiferam; nec non & Arbores Semen suum ferentes secundum cujusque speciem. Gen. 1. 11, 12. It. 4 Esdr. vj. 42, 43, 44.

IV. *Caput*, in quo de Sole agitur & Lunâ, de Die ac Nocte, item de Operibus tenebrarum quæ in hoc Mundo præcedunt, & de Operibus Lucis quæ in futuro obtinebunt. vers. 19, 20 — 25. alludit ad Opus quartæ Diæi, in quâ Sol & Luna creati fuerunt, ad differentiam ponendum inter Noctem & Diem, & ut signa essent Tempestatum, Dierum & Annorum, &c. Gen. 1. 14, 15. It. 4 Esdr. vj. 45, 46, &c.

V. *Ca-*

V. *Caput*, ubi de Magno & Lato isto Mari agitur, in quo Animalium Magnorum & Pulillorum tanta est multitudo, & in quo Naves ambulant: Item, ubi Monstrum illud, Leviathan, ludum & prædominium suum habebit. vers. 25, 26. propriè alludit ad opus quintæ Diei, in quâ dicebatur: *Producant aquæ reptile animæ viventis* &c. Gen. 1. 20, 21. It. 4 Efd. vi.

VI. *Caput*, ubi de Reductione omnis generis hominum, etiam ex ipso Maris profundo, agitur: & quo Medio quibusve gradibus illud effectum sortietur, usque dum tandem Adam, Primus Homo, cum omnibus suis filiis, ad Imaginem Dei restitutus appareat, idque ad laudem & gloriam Omnipotentis Misericordiæ Dei, quæ eò rem deducet. vers. 27, 28—33. Alludit ad Opus sextæ Diei, in quâ dictum: *Producat terra animam viventem, quæque secundum speciem suam, jumenta & reptilia, atque bestias terræ secundum speciem suam. Item, Faciamus hominem ad imaginem nostram, secundum similitudinem nostram, & dominetur piscibus maris & volatilibus Cæli atque jumentis, & toti terræ omnique reptili reptanti super Terram.* Gen. 1. vers. 24, 26. Item 14 Efd. vi. 53, 54.

Porro, quemadmodum in prima Creatione post sex Dierum opera subsecuta est Dies Quietis, seu Sabbathum, quam Deus in memoriam suorum operum æternam, esse nempe bona omnia, & omni laude & gloriâ dignissima, sanctificavit: Ita heic, in hoc Psalmo qui agit de secunda Creatione seu Restitutione omnium, post opera illa sex Dierum sequitur Opus hoc septimæ diæ, scilicet *Sabbathi opus*, seu veræ & universæ Quietis; idque ad claudendum hunc Psalmum; nempe in his verbis.

33. *Cantabo Jehovah in vitâ meâ: psallam Deo meo quamdiu ero.* 34. *Dulce erit ei eloquium meum, ego lætabor in JEHOVA.* 35. *Consumuntur peccatores de terrâ, & Impii ultra non erunt: Benedic animæ mea JEHOVA.* Hallelu-Jah.

En! hoc est peculiare Sabbathi opus, Deum laudare & Nomini Altissimi psallere, Misericordiam & Veritatem suam, tam Manè, quam Nocte annunciare, & de operibus manuum ejus ex corde lætari; prout suprà ex Psal. xcii. & sic porro usque ad Pl. ciii. fusè & potenter inculcatum. Et ad hoc opus concurrent adhuc aliquando omnes Populi; imo & Gentes omnes quas Deus creavit. Psal. lxxxvi. 9. Quia verò, Dominus Jesus, velut Mundi Salvator; Primogenitus ille inter multos fratres, & Principium illud Creationis Dei, Primus est qui hoc Sabbathi Canticum, ad mirabilia hujus Restitutionis opera celebranda, cantavit; & quia etiam per eum erit, quod unquam Israël, vel cum Israël & post Israël omnes in universum Gentes, ad veram hanc Quietem perducti, hoc Sabbathi Canticum sint cantaturi; ideo quoque is ipse est, & non alius, qui hic introducit, dicens *Cantabo, scil. Ego, Jehovah in vitâ meâ, psallam ego Deo meo quamdiu ero.* vers. 33.

Et quemadmodum Dom: JESUS, verus ille filius Davidis, in quo & per quem omnis in nos benedictio derivari debet, heic loquitur; ita quoque loquitur aliquando unusquisque in Israël, & postea quoque quilibet filius Adami, ex Populis, Gentibus, & Linguis, dicendo, *Cantabo Jehovah in vitâ meâ, psallam Deo meo quamdiu ero.* Et quando hoc fiet, tunc verè dici poterit quod Johannes de cXLIV Millibus quos in Monte Sion viderat, affirmat: *Quod cantarent*

Canticum Agni, dicentes: *Magna & mirabilia sunt Opera tua, Domine Deus omnipotens: iusta & vera sunt viae tuae, Rex Sanctorum. Quis non timebit Te Domine, & glorificabit Nomen tuum? Nam solus Sanctus es. Omnes enim Gentes venient & adorabunt coram te: nam Iudicia tua patefacta sunt.* Apoc. xv. 3. 4. Et verè quoque illi, qui etiam post perpeſſa graviffima Iudicia, tandem compertum habebunt, omnia illis in bonum ceſſiſſe, aſſerere poterunt, ſibi patefacta fuiſſe Dei Iudicia; quo nomine etiam Dei erga ſe Opera, in æternum ſint laudaturi & celebraturi, Nomen ejus in æternum glorificantes, ejus vias juſtificantes, & ei omnem adſcribentes Sanctitatem. Atque ſi quando omnes Gentes, ad adorandum eum (prout illa *cxliiv* Millia) venient, quid aliud quælibet illarum dictura eſt, quàm *Cantabo Domino in vitâ meâ: pſallam Deo meo quam diu ero*, h. e. in æternum: nam quemadmodum Chriſtus, ſemel à Morte reſuſcitatus, non amplius moritur in æternum; ſed vivus ſemper manet: Ita & Animæ omnes, quæ de hac reſtitutione, velut reſuſcitatione ex mortuis, participabunt, nunquam amplius morientur; ſed perpetuè in vitâ & eſſe permanebunt. Quandoquidem enim totâ vitâ & quamdiu erunt, Deo cantabunt & pſallent, neceſſe eſt id illos ſemper & in æternum facturos, quod quidem *primum* hujus Cantici *Membrum* eſt. *Secundum* exprimitur

Verſ. 34. *Dulce erit ei eloquium meum, ego letabor in Jehova.*

Verè *Pſal. xcii.* (qui eſt Initium Cantici Sabbathici) dicebat Moſes, *Bonum eſſe celebrare Jehovam, & Pſallere Nomini Altiffimi verſ. i.* Quid enim Deo gratius aut acceptius eſſe poſſet, quàm quiddam homo, quem eum in finem creavit ut per eum laudaretur & agnoſceretur, ex corde ipſi ita loqueretur, & Nomini ejus ita cantaret, ut nobis præit heic Dominus Jeſus? Idque eò magis, quod heic expreſſe declaratur, hanc Cantionem, non procedere ex creaturali aut carnali aliquo gaudio, ſed merè & unicè ex gaudio quod in Domino concipitur, in *Jehovâ letabor*; adeoque non ſolum purum, æquum & juſtum eſſe, ſed & conſtans, velut æternæ Rupi, quæ in ſeculum non movebitur & nulli mutationi obnoxia eſt, fundatum. Quod *Secundum* hujus Cantici Sabbathici *Membrum* eſt. *Tertium* ſequitur in his verbis: verſ. 35.

Conſumentur Peccatores de Terrâ, & Impii ultra non erunt: quaſi diceretur, Quemadmodum Ego, ſolum in Domino gaudium & lætitiâ meâ capio, ita ab omni adverſitate, oppoſitione aut ſeduſtione Peccatorum poſterum tutus & immunis ero. Illi enim ita è terra delebuntur, ut nec locum eorum, etiamſi quærat, inveniat quis, prout non ſolummodo heic, ſed & *Pſal. xxxvii. 9, 10.* exertè affirmatur.

Aſt dicat quis, *Quomodo hoc de Chriſto (ut ſuprà interpretatum) intelligi poteſt? Num Chriſtus unquam, in hunc uſque diem affirmare potuit, ita deletos è terrâ Peccatores, ut non ſint amplius?*

Reſp. quod non: dicoque quod verbum יָמִי non præteriti aut præſentis, multo minus Imperativi temporis ſit, ſed Futuri, *conſumabuntur*: non quaſi jam res eſſet peracta, vel quaſi deſiderium ſolummodo exprimeret. prout *Belgæ Interpretes* id vertunt: ſed eſt quaſi rem prædicens, quod ea certo certius effectum eſſet fortitura: Prout jam in Perſonâ Chriſti adimpleri eſt cœpta; quando eum Deus è mortuis reſuſcitavit: adeo ut jure ipſo jam dicere poſſit, *Peccatores è terra eſſe*

esse delendos & Impios non fore amplius. Imò, & dicere potuisset, *Mibi jam sunt delati*: non enim, Me, id est meam personam, propriè tangere amplius possunt. Quoniam tamen Inimici ejus, Peccatores scilicet, adhuc pro tempore manere, ejusque fideles non aliter ac se, affligere & oppugnare debebant, usquedum *primò* Totus Israël, & unà cum iis, quicunque ex omnibus Populis in eum crediderint, eumque secuti fuerint, Primæ Resurrectionis fuerint participes facti; & *deinde* quoque, velut virtute Regni Christi in Terris, quotquot DEUS creavit Nationes; Ideo de hac deletione Peccatorum & Impiorum è Terrâ extirpatione loquitur, non tanquam de re jam adimpletâ, vel desiderabili tantùm; sed tanquam de re quæ certò eveniet; & cujus gratiâ ipse unà cum Fidelibus omnibus, meritò in DEO latari possit. Denique ad horum omnium confirmationem sequitur *Quartum* hujus Cantici *Membrum* vers. 35. *Benedic Jehova anima mea. Halleju-Jah.*

Ubi æternum quid est, ibi oportet Finem esse sicut Principium: ideòque, & hoc Canticum, quod in sæculum duraturum dicitur, non aliter sonare debuit in fine ac in principio. *Benedic Jehova anima mea.* Deinde observatu dignissimum est, quod (ut in titulo hujus Psalmi innui jam) hic Psalmus primus omnium sit, in toto Psalterio, qui desinat in hoc Epiphonemate *Halleju-Jah.* Quasi hoc ipso Spiritus Sanctus significatum voluisset, Quod priusquam Contenta hujus Psalmi (quæ est Mundi in eum statum qui hic describitur, restitutio) plenè fuerint adimpleta, DEUS nunquam perfectè poterit laudari & glorificari: Sed tunc demùm, 1. Quando DEUS luce velut vestimento, sese induerit. 2. Quando Terram firmaverit semel, & ab aquarum diluvio securam reddiderit. 3. Quando omnifariam tam super Hominem quam Bestias Terræ benedictionem immiserit. 4. Quando, pulsâ Nocte, & fugatis tenebris, lumen Dièi elucescere fecerit, in quo filii Lucis omnibus Justitiæ & sanctitatis Operibus operam dabunt. 5. Quando non solum qui in Terris sunt omni Benedictionum genere cumulaverit, sed & maximam partem Animarum ex Maris profundo, velut perditas Oves, reduxerit. Et 6. Quando tandem etiam omnis generis homines in Veritate & Justitiâ super Terram confirmaverit, & omnes inde Peccatores & Impios deleverit: tunc inquam, tunc demùm incipiet hoc *Halleju-Jah.*

P S A L M. CV.

S E U

Exhortatio ipsius CHRISTI, ad veros Abrahami filios, ut celebrent & enarrent Omnibus Terræ Incolis omnia Dei Mirabilia & Prodigia, eorum gratiâ præstita, nec non & Beneficia ipsis collata.

1. **E** Ia, DEUM celebrate, DEUM, Nomenque verendum
Ipsius, in Populis notificare, Pii.